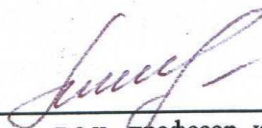

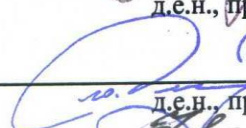
Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту

ПРОГРАМА
ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми *«Маркетинг»*
за спеціальністю *075 «Маркетинг»*
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

Суми – 2023

Розробники: Мargarита ЛИШЕНКО
д.е.н., професор, кафедри маркетингу та логістики

 Юрій ДАНЬКО
д.е.н., професор, кафедри маркетингу та логістики

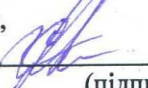
 Наталія МАКАРЕНКО
д.е.н., професор, кафедри маркетингу та логістики

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри маркетингу та логістики (назва кафедри)	протокол від <u>10</u> . <u>01</u> 2023 року, № <u>11</u>
Завідувачка кафедри	 <u>Наталія МАКАРЕНКО</u>

Погоджено:

Гарант освітньої програми Юрій ДАНЬКО
(підпис)

Декан факультету,
де реалізується освітня програма Мargarита ЛИШЕНКО
(підпис)

Завідувач відділу аспірантури та докторантури,
де реалізується освітня програма Світлана ЯРОЩУК
(підпис)

ВСТУП

Педагогічна практика є обов'язковим компонентом освітньо-наукової програми підготовки докторів філософії і має на меті набуття здобувачем необхідних педагогічних компетентностей.

У програмі педагогічної практики висвітлюються організаційно-методичні засади практичної професійної підготовки здобувачів. Практика організовується та проводиться відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), (Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261), Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (наказ Міністерство освіти і науки України від 11.07.2019 № 977), Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у європейському просторі вищої освіти (ESG, 2015), конструктивізм як навчальна теорія, сучасні педагогічні концепції (студентоцентрованого навчання, компетентісного підходу), а також базуючись на професійному стандарті на групу професій «Викладачі вищої освіти», інших нормативних документів Міністерства освіти і науки України та «Положення про педагогічну (викладацьку) практику здобувачів ступеня доктора філософії у Сумському національному аграрному університеті» затвердженого рішенням вченої ради Сумського національного аграрного університету, протокол №4 від 26.10.2020р.

Загальний обсяг педагогічної практики складає 120 годин (4 кредити).

Терміни проходження практики – 2 курс, 4 семестр. В процесі педагогічної практики здобувачів ступеня доктора філософії здійснюється оволодіння ними сучасними методами, формами та засобами навчання, формування на основі отриманих у вищому навчальному закладі знань, професійних вмінь для вирішення конкретних навчально-виховних задач в умовах реального педагогічного процесу, виховання потреби систематично оновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності. Педагогічна практика сприяє розвитку професійної самосвідомості, культури спілкування, формуванню теоретичної, практичної та особистісно-мотиваційної складових професійної компетентності практикантів. Крім того, під час її проходження у аспірантів формуються уміння педагогічної діяльності та починає складатися власний творчий стиль педагогічної діяльності.

1. Мета та завдання педагогічної практики

Метою педагогічної (викладацької) практики є розвиток викладацьких компетентностей здобувачів ступеня доктора філософії зі спеціальності 075 «Маркетинг», що відповідають компетентісному підходу та принципу студентоцентризму.

Завданнями педагогічної (викладацької) практики є розвиток у здобувача:

- уміння розробляти та реалізовувати освітній компонент у межах спеціальності 075 «Маркетинг»;
 - здатності формувати ефективну стратегію навчання-викладання оцінювання відповідно до цілей та результатів навчання, в тому числі у віртуальному освітньому середовищі Moodle;
 - здатності використовувати знання зі спеціальності 075 «Маркетинг» у викладанні дисциплін з маркетингу;
 - здатності застосовувати різні методи викладання та форми рефлексії;
 - уміння аналізувати процес навчання, в тому числі оцінювати своє викладання відповідно до навчальних цілей;
 - здатності працювати у цілеспрямованій взаємодії зі студентами, використовуючи інтерактивні методи відповідно до ситуації;
 - уміння співпрацювати з різними стейкхолдерами освітнього процесу (академічною спільнотою, студентами, адміністративними службами тощо).
- Під час проходження педагогічної практики здобувач вищої освіти повинен здобути:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК04. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері маркетингу на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Компетентності визначені СНАУ

ЗК05. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК06. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо

ЗК07. Здатність застосовувати кращі практики у професійній діяльності.

ЗК08. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

Фахові компетентності:

ПРН 4. Глибоко розуміти та імплементувати загальні принципи та методи маркетингової науки, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях та у викладацькій практиці.

ПРН 5. Представляти результати самостійних оригінальних наукових досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення з дотриманням належної академічної доброчесності, а також демонструвати володіння методологією викладання професійно-орієнтованих дисциплін і нести відповідальність за навчання інших.

ПРН 9. Організовувати та здійснювати освітній процес у сфері маркетингу, його наукове, навчально-методичне та нормативне забезпечення.

За результатами проходження педагогічної практики здобувачі мають досягти таких результатів навчання (РНД) та буде здатний

продемонструвати:

ДРН 1 розробляти та реалізовувати освітній компонент у межах своєї спеціальності, визначати мету і завдання різних видів навчальних занять, добирати відповідний зміст, форми, методи і засоби освітньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти, враховуючи знання зі спеціальності у викладанні, інтегрувати їх у дисципліну

ДРН 2 розробити ефективну стратегію навчання-викладання та оцінювання відповідно до принципу конструктивного узгодження, поєднуючи поточні дослідження щодо навчання, викладання, оцінювання із власним досвідом як викладача і як студента.

ДРН 3 підготувати і провести лекційне заняття, практичне (семінарське) заняття з маркетингових дисциплін студентам бакалаврату з використанням різних методів викладання та форм рефлексії.

ДРН 4 аналізувати процес навчання, в тому числі оцінювати своє викладання відповідно до навчальних цілей, самостійно, творчо та ініціативно приймати рішення щодо проблем сучасної освіти та визначати і обґрунтовувати оптимальні методи викладання із застосуванням сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик відповідно до завдань, що стоять перед викладачем в освітньому процесі.

ДРН 5 працювати у цілеспрямованій взаємодії із студентами, використовуючи інтерактивні методи відповідно до ситуації, а також співпрацювати з різними стейкхолдерами освітнього процесу.

2. Структура педагогічної практики

Педагогічна (викладацька) практика, як правило, передбачає такі етапи:

- Формування календарного плану роботи з урахуванням чинного розкладу занять.
- Розроблення частини освітнього компонента, враховуючи формулювання результатів навчання, обґрунтування стратегії викладання-навчання-оцінювання, погодження із керівником практики.
- Відвідування занять з дисципліни, в межах якої реалізується програма практики.
- Проведення занять з дисципліни, з обов'язковою присутністю керівника практики на усіх заняттях.
- Проведення відкритого заняття з дисципліни з долученням до звіту із педагогічної (викладацької) практики протоколу відкритого заняття.
- Оформлення звіту та оцінювання.

3. Складові Звіту з педагогічної практики

<https://science.snau.edu.ua/pedagogichna-praktika/> :

- Титульний лист.
- Календарний план роботи, затверджений керівником практики.
- Розроблений освітній компонент чи його частина (відповідно до затвердженої в Університеті форми робочої програми (силабуса).

- Лист формативного оцінювання здобувача за результатами педагогічної (викладацької) практики.
- Лист сумативного (підсумкового) оцінювання здобувача – рівня досягнення ним очікуваних результатів результатами педагогічної (викладацької) практики.

4. Методи навчання

1. Методи навчання за джерелом знань:

1.1. *Словесні*: розповідь, пояснення, бесіда (евристична і репродуктивна), лекція, робота з книгою (читання, переказ, складання плану, конспектування, опорних конспектів тощо).

1.2. *Наочні*: демонстрація, ілюстрація.

1.3. *Практичні*: практична робота.

2. Методи навчання за характером логіки пізнання.

2.1. *Метод порівняння маркетингових стратегій (компаративний метод)* – полягає у вивченні та використанні маркетингових стратегій у різних формах господарювання та різних європейських країнах з урахуванням не лише економічної системи тієї чи іншої країни, а й ринкових умов у конкретній національній економічній системі та форми історичного розвитку. Це дозволяє визначити універсальні та специфічні закономірності розвитку маркетингових явищ.

2.2. *Метод комплексного аналізу* – ґрунтується на одночасному використанні для вирішення конкретного завдання наукового інструментарію, що використовується декількома різними науками, наприклад маркетингу та інформатики.

2.3. *Метод системного аналізу* – ґрунтується на розгляді конкретного явища, як певної системи, в якій складові частини (елементи) функціонують з певною метою. Сутність полягає у виявленні елементів та взаємозв'язків між ними з метою подальшого аналізу їх взаємодії.

2.4. *Метод конкретних соціологічних досліджень* – полягає у використанні аналізу статистичних даних, у тому числі і даних товарообігу, цінової статистики тощо.

2.5. *Історичний метод* - ґрунтується на вивченні історії становлення та розвитку того чи іншого економічного інституту, поняття, категорії тощо.

3. Методи навчання за характером та рівнем самостійної розумової діяльності здобувачів.

3.1. *Проблемний (чи проблемно-інформаційний)*

3.2. *Частково-пошуковий (евристичний)*

3.3. *Репродуктивний*

3.4. *Пояснювально-демонстративний*

3.5. *Активні методи навчання* - використання технічних засобів навчання, диспути, круглі столи, використання проблемних ситуацій, використання опорних конспектів лекцій.

3.6. *Інтерактивні технології навчання* - використання мультимедійних технологій, case-study (метод аналізу конкретних ситуацій), діалогове навчання,

співробітництво здобувачів (кооперація).

5.Методи контролю

1. Сумативне оцінювання: оцінювання за 100-бальною шкалою оцінювання. Тест множинного вибору. Проведення проміжного контролю протягом семестру (проміжна атестація).

2. Формативне оцінювання: поточної роботи здобувачів: виконання індивідуально аналітичних завдань. презентація дослідницького завдання, над яким працює здобувач, аналітичний звіт за результатами дослідження, панельна дискусія, усний зворотній зв'язок від викладача та здобувачів.

5.1. Сумативне оцінювання

Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Проект програми освітнього компонента	30 балів /30 %	1-й тиждень
2.	Симуляція, взаємне оцінювання	15 балів /15%	протягом практики
3.	Анкета зворотного зв'язку	20 балів / 20%	3-й тиждень
4.	Звіт з практики	35 балів / 35%	3-й тиждень
	Всього	100балів	

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Усний зворотний зв'язок на звіт з практики	після презентації
2	1. Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над проектом. 2. Письмовий зворотний зв'язок на проект від викладача і від колег здобувачів.	1. Протягом занять, 2. Протягом 2 тижнів після складання
3	Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів	під час занять

6.Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C	задовільно	
69-74	D		
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано зможливістю повторного складання
		незадовільно з	не зараховано з

1-34	F	обов'язковим повторним вивченням дисципліни	обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	---	---

7. Методичне забезпечення

Вимоги до змісту та форми звітних документів про педагогічну (викладацьку) практику регламентуються «Положенням про педагогічну (викладацьку) практику здобувачів ступеня доктора філософії у Сумському національному аграрному університеті» затвердженим рішенням вченої ради Сумського національного аграрного університету, протокол №4 від 26.10.2020р. код доступу:

<http://science.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/PedPracticaAsp.pdf>

8. Рекомендована література

Основна

1. Tahir A.G., Rizvi S.A.A., Khan M.B., Ahmad F. Keys of educational marketing. *Journal of Applied Environmental and Biological Sciences*. 2017. № 7 (1). P. 180–187.
2. Roskosa A. Stukalina Yu. Marketing in higher education in the agenda of increasing international enrolment. *Rural environment. Education. Personality*. 2019. Vol. 12. P. 119–125.
3. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
4. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи. Київ: Кондор. 2012. 272 с.
5. Баранова Н.П. Тренінги для вчителів з педагогічної майстерності. Х.: Вид. група «Основа», 2009. 159 с.
6. Головенкін В. П. Педагогіка вищої школи: підручник; 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/29032>
7. Гончарова О.В. Маркетинг на ринку освітніх послуг. *Вчені записки університету «Крок»*. 2018. Вип. 49. С. 169–178.
8. Жегус О.В. Ринок послуг вищої освіти як основа маркетингової діяльності вищого навчального закладу. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2017. Вип. 1 (25). С. 269–281 URL: <http://elib.hduht.edu.ua/jspui/handle/123456789/1820>.
9. Карпенко, Н. В. Процес взаємодії ВНЗ та підприємств – баз практичної підготовки майбутніх маркетологів. Якість вищої освіти: вдосконалення змісту та організації практичної підготовки студентів[Текст]: матеріали XL Міжнародної науково-методичної конференції (м. Полтава, 25–26 лютого 2015 року). Полтава : ПУЕТ, 2015. С. 266–269.
10. Карпенко Н, Іваннікова М. Маркетингова освіта: як не втратити її актуальність під час пандемії COVID-19. V Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Маркетингова освіта в Україні», 2021. Київ, ДВНЗ ім.

https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36670/Mou_21-3.pdf?sequence=1

11. Марченко О.Г. Основи педагогічної майстерності. Х.: Вид. група «Основа». 2009. 112 с.

12. Стрельников В. Компоненти професійної компетентності викладача вищої школи Гуманітарний вісник. 2013. № 28. С. 278–285.

13. Теслюк В.М., Лузан П.Г., Шовкун Л.М. Основи педагогічної майстерності: навчальний посібник. К.: ДАККиМ, 2010. 244 с.

14. Ткачук С.В., Стахурська С.А., Стахурський В.О. Маркетинг освітніх послуг: проблеми та перспективи. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2018. № 1, Т. 24. С. 37–47.

15. Чернілевський Д.В., Гамрецький С., Зарічанський О.А., Луцький І.М., Пшеничнюк О.В. Педагогіка вищої школи: підручник. Вінниця: АМСКП, Глобус-Прес, 2010. 408 с.

16. Шевченко О.А., Хозраткулова І.А. Тренінги професійного становлення молодих педагогів. Х.: Вид. група «Основа», 2010. 12 с.

Законодавчі та нормативні документи

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556 -VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Про затвердження та введення в дію Положення про педагогічну практику здобувачів ступеня доктора філософії у Сумському національному аграрному університеті. Наказ ректора Сумського національного аграрного університету №414-к від 28.10. 2020 URL: <http://science.snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/PedPracticaAsp.pdf>

3. Положення про педагогічну (викладацьку) практику здобувачів ступеня доктора філософії у Сумському національному аграрному університеті. Наказ ректора Сумського національного аграрного університету №414-к від 28.10.2020 URL: https://snau.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/PedPractic_Polohgennya.pdf

4. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси: Наказ МОН молодь спорт України від 01.10.2012 № 1060. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z169512>.

5. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 № 344/2013. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

6. Положення про дистанційне навчання (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України 21.01.2004 № 40) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>

7. Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах). Постанова Кабінету міністрів України від 23.03.2016 № 261.

Додаткова

8. Островецька М.О. Методика викладання дисципліни "маркетинг fashion-бізнесу" при підготовці спеціалістів в області дизайну одягу . [Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв](#). - 2011. - № 4. - С. 49-51. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2011_4_15

9. Грицуленко С.І. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Грицуленко С.І., Потапова-Сінько Н.Ю., Гарбера К.М. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. – 224 с.

10. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес / Укл. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, Ю. В. Сухарніков. К.: Вид-во НМЦВО МОНУ, 2004. 24 с.

Веб-ресурси

1. Міністерство освіти і науки України: <https://mon.gov.ua/ua>
2. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти: <https://office.naq.gov.ua/>

ДОДАТОК

до робочої програми навчальної дисципліни (силабуса)

ОК 13 Педагогічна практика

Таблиця – Узгодження результатів навчання з дисципліни (РНД) з програмними результатами навчання (РН) ОНП Маркетинг, спеціальність 075 МАРКЕТИНГ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента здобувач очікувано отримає...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК		
	РН4	РН5	РН9
<u>ДРН1.</u> розробляти та реалізовувати освітній компонент у межах своєї спеціальності, визначати мету і завдання різних видів навчальних занять, добирати відповідний зміст, форми, методи і засоби освітньої взаємодії зі здобувачами вищої освіти, враховуючи знання зі спеціальності у викладанні, інтегрувати їх у дисципліну	x	x	x
<u>ДРН2.</u> розробити ефективну стратегію навчання-викладання та оцінювання відповідно до принципу конструктивного узгодження, поєднуючи поточні дослідження щодо навчання, викладання, оцінювання із власним досвідом як викладача і як студента		x	x
<u>ДРН3.</u> підготувати і провести лекційне заняття, практичне (семінарське) заняття з маркетингових дисциплін студентам бакалаврату з використанням різних методів викладання та форм рефлексії.		x	x
<u>ДРН 4.</u> аналізувати процес навчання, в тому числі оцінювати своє викладання відповідно до навчальних цілей, самостійно, творчо та ініціативно приймати рішення щодо проблем сучасної освіти та визначати і обґрунтовувати оптимальні методи викладання із застосуванням сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик відповідно до завдань, що стоять перед викладачем в освітньому процесі	x	x	x
<u>ДРН 5.</u> працювати у цілеспрямованій взаємодії із студентами, використовуючи інтерактивні методи відповідно до ситуації, а також співпрацювати з різними стейкхолдерами освітнього процесу		x	x